

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 10

Міністерство освіти і науки України
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Muzyki
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 10

Рівне – 2023

Редакційна колегія:

Сверлюк Я.В. – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Олексюк О.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік АН ВШ України, перший проректор Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю.В. – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік Національної академії наук вищої освіти України, проректор з науково-педагогічної роботи, європейської інтеграції та інновацій;

Mirosław Dymon – Dr. hab., prof. Uniwersytet Rzeszowski Wydział Muzyki.

Лісова С.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Потапчук Т.В. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Джус О.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти та інноваційних технологій Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Рибалко Л.С. – доктор педагогічних наук, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Прокоччук В.І. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри гри на музичних інструментах Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Добровольська Р.О. – доктор філософії PhD, старший викладач кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

Клепар М. В. – заслужений працівник культури України, доктор педагогічних наук професор кафедри початкової освіти Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Лупаренко С.С. – доктор педагогічних наук, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

*Рекомендовано вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 6 від 29.06.2023 р.)*

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості : зб. наук. пр. /
М 656 Uniwersytet Rzeszowski wydział Muzyki, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т,
Ін-т мистецтв. – Рівне : Волин. береги, 2023. – Вип. 10. – 200 с.

ISBN 978-617-8260-06-4

Збірник наукових праць присвячений актуальним питанням професійної підготовки фахівців мистецького напрямку. Висвітлюються сучасні методологічні підходи розвитку творчої особистості студентів, охарактеризовано особливості музично-педагогічної діяльності.

Для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, науковців й працівників в галузі музичної педагогіки та мистецтвознавства.

УДК 7.071.5

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

Теорія і методологія мистецької освіти

<i>Димченко С.С.</i> Виконання текстологічних засобів музичної виразності (сучасних прийомів гри міхом) і їх роль у формуванні професійних якостей студентів-баяністів.....	5
<i>Овсіюк Н., Коханська С.</i> Особливості розвитку професійної культури майбутніх фахівців музичного мистецтва.....	17
<i>Кузик В.В., Крись О.П.</i> Розвиток вокально-хорових навичок учасника дитячого хору.....	24
<i>Сверлюк Я., Онищук В.</i> Сучасні вектори професійної підготовки диригента оркестрового колективу.....	31
<i>Сулержук А.А., Гумінська О.О.</i> Творча діяльність на індивідуальних заняттях в дитячій музичній школі.....	40
<i>Ужвинський М.Ю., Онищук Н.В.</i> Цифрові мистецькі технології як основа електронного музичного інструментарію.....	50
<i>Шинкарук А.В., Крись О.П.</i> Розвиток технічних навичок учнів-баяністів середніх класів дитячої музичної школи.....	56

РОЗДІЛ II.

Сучасні виміри мистецтвознавства

<i>Колосюк С.В.</i> Використання ефектів звуку в кіно та телебаченні: історія та сучасні тенденції.....	65
<i>Мельничук С.Ф.</i> Музичне мистецтво в ракурсі викликів сьогодення: мистецтвознавчий аналіз.....	73
<i>Маковінська О., Ніколайчук І.</i> Вплив релігії на формування європейської органної культури.....	80
<i>Олійник Ю.Д., Мазур Д.В., Заходякін О.В.</i> Постаць Оксани Герасименко в сучасному бандурному мистецтві.....	86
<i>Пастушенко А.С.</i> Українська пісня в контексті світової музичної культури.....	94
<i>Турчин Г.</i> Художньо-виразні функції духових, струнних та ударних інструментів українського народного оркестру.....	102
<i>Ужвинський М.Ю., Ді Чжунге, Лі Цінжу.</i> Функції музики та шумів в театральній звукорежисурі.....	110
<i>Филищук М., Панцюк В.</i> Регтайм як інструментальна форма раннього джазу.....	118
<i>Харитон І.М.</i> Творча фонема українського хорового диригента, педагога Володимира Пекаря.....	124
<i>Chepishko O., Mazur D., Zakhodiakin O.</i> Genesis of flamenco guitar art.....	132

РОЗДІЛ III.

Методика музичного навчання і виховання

<i>Буцяк В.І., Мазур Д.В., Сінкевич А.О.</i> Ігрові форми організації музично-ритмічної діяльності школярів	139
<i>Кондрачук Д.Р.</i> Музично-творчий розвиток дошкільників засобами інструментального музикування	145
<i>Павлюк О.В., Крусь О.П.</i> Елементарне музикування: історія, сучасний досвід.....	153
<i>Рибак С.А., Гумінська О.О.</i> Розвиток музичної грамотності на уроках мистецтва в 5-6 класах ЗЗСО.....	163
<i>Ткачук А.Ю., Гумінська О.О.</i> Розвиток емоційно-ціннісного ставлення до музики учнів 5-6 класів.....	172
<i>Крижановська Т.І., Холод К.С.</i> Поліський фольклор як чинник активізації професійного інтересу майбутнього вчителя мистецтва.....	181
<i>Крижановська Т.І., Янкевич М.І.</i> Музичний розвиток підлітків засобами бандурного мистецтва.....	188
Про авторів	196

ХУДОЖНЬО-ВИРАЗНІ ФУНКЦІЇ ДУХОВИХ, СТРУННИХ ТА УДАРНИХ ІНСТРУМЕНТІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ОРКЕСТРУ

Анотація. Звучання того чи іншого оркестру має свої особливості і закономірності. Вони вочевидь викликані наявністю відповідних інструментів, що входять до складу певного оркестру, їхніми художньо-виразними можливостями, тембрами, динамікою, а також специфічним колоритом звучання, за яким ми відрізняємо один оркестр від іншого.

Український народний оркестр в загальному можна поділити на три основні групи – духову, струнну та ударну. Кожен з окремих інструментів або інструментальних сімейств оркестру традиційно виконує ту чи іншу свою типову функцію – мелодичну, акомпануючу або підголоскову (поліфонічну). За потребою, для рішення необхідних художніх завдань окремим інструментам та їхнім групам періодично можуть доручатися й інші функції – в залежності від типу викладу музичного матеріалу і його фактури.

Окрім того, слід підкреслити, що кожен з інструментів оркестру має своє яскраво виражене темброве забарвлення, свої технічні й художні можливості, свої більш чи менш виразові регістри і максимально зручну теситуру свого виконання.

Знання усіх цих виконавських особливостей може допомогти успішно вирішувати багато питань, які неминуче виникають в поточній роботі диригента або аранжувальника у переробці або створенні оркестрової фактури. Тому пропонується стаття є певною спробою висвітлити темброво-динамічні якості музичних інструментів українського народного оркестру та дослідити їхні художні функції в оркестровій фактурі.

Ключові слова: функції, музичні інструменти, український народний оркестр.

Abstract. The sound of this or that orchestra has its own characteristics and patterns. They are obviously caused by the presence of appropriate instruments that are part of a certain orchestra, their artistic and expressive capabilities, timbres, dynamics, as well as a specific color of sound, by which we distinguish one orchestra from another. In general, the Ukrainian folk orchestra can be divided into three main groups – wind, string and percussion. Each of the individual instruments or instrument families of the orchestra traditionally performs one or another of its typical functions – melodic, accompanying or subvocal (polyphonic). If necessary, for the solution of necessary artistic tasks to individual instruments and their groups may periodically be entrusted with other functions – depending on the type of presentation of the musical material and its texture. In addition, it should be emphasized that each of the instruments of the orchestra has its own distinct timbre color, its own technical and artistic capabilities, their more or less expressive registers and maxims a comfortable tessitura of their performance. Knowledge of all these performance features can help to successfully solve many questions that inevitably arise in the current work of a conductor or of the arranger in the processing or creation of an orchestral texture. Therefore, the proposed article is a certain attempt to highlight the timbre and dynamic qualities of the musical instruments of the Ukrainian folk orchestra and to investigate their artistic functions in the orchestral texture.

Key words: functions, musical instruments, Ukrainian folk orchestra.

Постановка проблеми. Інструментарій українського народного оркестру удосконалювався поступово, завдяки процесу розвитку музично-інструментальної культури, досягнень майстрів-конструкторів і художніх керівників ансамблів та оркестрів. В методичній літературі, яка була створена протягом останніх десятиріч, досить ґрунтовно описано широкий спектр українського народного інструментарію з точки зору конструкції, строю, діапазону, регістрів звучання, динаміки, прийомів гри, нотації та транспонування, висвітлено процес становлення сучасного складу народного оркестру.

Разом з тим, на нашу думку, в опублікованих джерелах ще недостатньо досліджено питання художньо-виразних можливостей українського народного оркестру, зокрема художньо-виконавських функцій музичних інструментів, які входять до його основного складу. Інструменти, які епізодично використовуються в українському народному оркестрі в даній статті не розглядатимуться.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню українських народних інструментів, з яких нині складається український народний оркестр присвячено низку фольклорних розвідок М.Лисенка, Ф.Колесси, П.Сластіона, І.Мацієвського, таких науковців як Г.Хоткевич, А.Гуменюк, М.Лисенко-Дністровський, С.Марцинковський, М.Корчинський, Б.Яремко, Л.Черкаський, С.Хашеватська. Деякі актуальні питання щодо комплектації оркестру, художнього репертуару, інструментування підняті в роботах В.Комаренка, П.Іванова, С.Марцинковського, В.Гуцала.

Мета статті – дослідити художньо-виразні функції музичних інструментів та інструментальних груп українського народного оркестру, що в певній мірі розширить коло науково-методичних напрацювань в сфері українського народного інструментознавства, інструментування та аранжування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характерною рисою звучання українського народного оркестру є наявність в ньому великої кількості різноманітних інструментів і, відповідно, тембрів, поєднання яких створює своєрідний колорит його звучання. Щоб творчо поєднати різні інструменти в цілісному оркестровому звучанні потрібно орієнтуватися в темброво-технічних і динамічних можливостях інструментів та функціях, які вони можуть виконувати в фактурі того чи іншого музичного твору.

Спочатку розглянемо основні темброво-динамічні якості та функціональні особливості інструментів духової групи, до якої належать *мала флюяра, сопілка*, та багатотембровий *кнопковий акордеон*.

Мала флюяра /фрїлка/. Вдосконалена десятиотворна мала флюяра має значні художньо-технічні можливості. С.Марцинковський справедливо зазначає, що «віртуозністю, блиском і легкістю виконуваних гамоподібних хроматичних послідовностей фрїлка перевершує майже всі інші духові інструменти українського народного оркестру» (Марцинковський, 1999, с. 54).

Її тембр та динамічна шкала перебуває в прямій залежності від регістру: в нижньому вона звучить дещо тьмяно, м'яко /р/, в середньому – світло, яскраво /mf, f/, у високому – сильно, з блиском /f/ і у найвищому має більш різке звучання /ff/.

В оркестрі мала флюяра може здійснювати наступні функції: *виконувати самостійні сольні партії, подвоювати в унісон мелодичну лінію, подвоювати в октаву мелодичну лінію, прикрашати мелодичну лінію мелізмами та художніми візерунками.*

Її яскравий, «прорізуючий» гру оркестру тембр використовують переважно в мелодіях танцювального характеру. Присутність малої флюяри в оркестрі сприяє ясності й свіжості звучання інструментального колективу.

Сопілка. За своїми художніми і технічними можливостями сопілка не поступається малій флюярі. «Це рухливий, віртуозний інструмент, якому можна доручати як складні оркестрові епізоди, так і сольні партії» зазначає П.Іванов (Іванов, 1981, с. 62). Однак у порівнянні з малою флюярою вона звучить більш проникливо, м'яко, тепло і найчастіше використовується у наспівних, ліричних епізодах. Кожна октава сопілки має свою силу звуку і свій тембр. У другій октаві /по діапазону за звучанням/ інструмент звучить м'яко, тьмяно, не сильно /р-mf/, в третій – яскраво, ясно, звучно /f/, в четвертій – різко, пронизливо.

В оркестровій практиці сопілка виконує ті ж функції, що й мала флюяра.

Кнопковий акордеон. В сучасному народному оркестрі в наш час переважно використовують кнопкові багатотемброві акордеони. Регістри правої клавіатури цього інструмента дозволяють наблизити звучання акордеона до тембру віолончелі, кларнета, фагота та інших інструментів. На акордеоні можна використовувати різні динамічні відтінки в межах від піано до фортісимо, зростання й спади звучності, контрасти, виконувати різні елементи як мілкої так і крупної техніки.

В оркестровій грі кнопковий акордеон може здійснювати наступні функції: *проводити мелодичні лінії, виконувати функцію акомпанементу, виконувати підголосковий матеріал, здійснювати функцію оркестрової педалі, зіставлятися з іншими групами оркестру, нести технічне навантаження та імітувати оркестрові голоси.*

Розглянемо тепер групу струнних інструментів оркестру. Це струнно-смичкові, струнно-щипкові і струнно-ударні інструменти.

До струнно-смичкових належать скрипки, альти, віолончелі і контрабаси.

Скрипки. Скрипка є найбільш технічним і гнучким інструментом групи і в теситурному відношенні посідає найвище положення. Тембр у нижньому регістрі інструмента густий насичений, в середньому – ніжний, світлий, проникливий, у верхньому – яскравий, блискучий. В оркестрі скрипки виконують різноманітні гамоподібні і арпеджовані пасажи, гармонічні фігурації, мелізми.

Поділяючись в оркестрі на партії перших і других скрипок вони можуть виконувати такі оркестрові функції: *проводити основні мелодичні лінії, нести технічне навантаження, виконувати орнаментальні і контрапунктичні лінії, використовуватись в ролі акомпануючої групи.*

Альти. Тембр альтя дещо тьмяніший, а звук слабший ніж у скрипки. У теситурному розподілі смичкових інструментів альти займають третє місце і є проміжною ланкою між скрипками і віолончелями. Виконавська техніка альтя ідентична скрипковій, однак альти поступаються скрипкам у динамічних і агогічних градаціях.

Роль альтів в українському народному оркестрі може зводитись до виконання таких оркестрових функцій: *виконання середнього гармонічного голосу в групі струнно-смичкових, посилення мелодичної лінії скрипок октавним подвоєнням, виконання функції акомпанементу.*

Віолончелі. Віолончель виконує в квінтеті смичкових роль баритово-тенорового голосу. Її тембр дещо яскравіший ніж у альтя. М'які басові звуки, соковитий середній регістр, напружений верхній, широкий обсяг динаміки та агогічна гнучкість виводять групу віолончелей в українському народному оркестрі на одне з чільних місць. В темброво-виразному відношенні віолончелі не поступаються скрипкам і альтам, а по якості піцикато перевершують їх.

Оркестрові функції віолончелей досить широкі, але в основному вони зводяться до: *виконання сольних партій, виконання акомпанементу, виконання верхнього басового голосу в октаву з контрабасами та ін.*

Контрабаси. В теситурному порядку контрабаси займають нижнє місце в струнно-смичковій групі. Звучання контрабаса в низькому регістрі густе, масивне, в середньому і високому наближається до тембру низьких звуків віолончелі, але має дещо гугнявий відтінок. У зв'язку з широкою мензурою технічні можливості контрабаса досить обмежені.

Основна функція контрабасів в українському народному оркестрі полягає в наступному: *подвоєння партій віолончелей октавою нижче, виконання партій самостійного значення, виконання педальних звуків, органного пункту та остинатного басу.*

Загалом струнно-смичкова група має великі мелодичні, гармонічні, технічні й тембральні можливості і може виконувати різні функції в оркестровій фактурі. Вона цементує й об'єднує всі групи оркестру, тому у виконавському процесі використовується частіше [Гуцал, 1988, с. 29].

До групи чотириструнних оркестрових кобз належать п'ять її різновидів: прими, альти, тенори, баси і контрабаси. Щодо тембрової характеристики сімейства в цілому то слід відзначити, що кобзам притаманний м'який тембр, який надає загальному звучанню оркестру характерний тьмяний відтінок.

Отже, розглянемо функції інструментів даної групи.

Кобзи-прими. У теситурному порядку кобзи-прими займають найвище положення в групі. Кобзи-прими можуть виконувати різні види крупної та дрібної техніки, завдяки чому в українському народному оркестрі вони використовуються досить різноманітно.

В оркестровій фактурі їхні функції можуть полягати: *у виконанні мелодій в середньому та високому регістрах, у виконанні сольних партій та основного технічного навантаження, в імітації оркестрових голосів.*

Кобзи-альти. На відміну від кобзи-прими, кобза-альт має дещо більшу мензуру, а тому й поступається їй у технічному відношенні. В теситурному розміщенні кобзової групи кобзи-альти займають третє місце і є проміжною ланкою між кобзами-примами та кобзами-тенорами. Крім одноголосся на кобзі-альті можливе виконання інтервалів та акордів.

В оркестровій фактурі кобзи-альти використовуються для: *виконання мелодичних ліній в терцію, сексту та октаву, виконання контрапунктичних ліній в середньому регістрі, виконання середніх гармонічних голосів та акомпанементу.*

Кобзи-тенори. За величиною цей інструмент майже вдвічі більший за кобзу-приму. В теситурному розпорядку кобзи-тенори займають четверте місце в групі кобз і виконують функцію тенорово-баритонового голосу.

В оркестрі вони можуть використовуватись для виконання таких функцій: *підтримки в октавному звучанні кобз-прим, проведення контрапункту, дублювання мелодії басового регістру, імітації оркестрових голосів, виконання гармонічних голосів, педальних звуків, акомпанементу.*

Кобзи-баси. За своєю мензурою кобза-бас переважає вищезазначені інструменти групи. У технічному відношенні це досить рухливий інструмент. Виконуючи, в основному, басову функцію кобзи-баси долучаються до проведення мелодичних ліній з тенорами.

В українському народному оркестрі кобзи-баси можуть виконувати такі функції: *виконання партій високого басу в октаву з кобзами-контрабасами, імітація оркестрових голосів, виконання педальних звуків, виконання мелодичної лінії в своєму діапазоні, виконання фігурацій у помірних темпах, виконання остинатного басу, органного пункту та ін.*

Кобзи-контрабаси. У теситурному розпорядку кобзи-контрабаси посідають найнижче місце в кобзовій групі. Через значну товщину грифа і широкою мензури, технічні можливості кобз-контрабасів досить обмежені.

В оркестрі кобзи-контрабаси використовуються для виконання наступних функцій: *виконання партій низького басу, виконання партій самостійного призначення, дублювання партії кобз-басів октавою нижче, виконання педальних звуків, органного пункту та остинатного басу.*

У підсумку можна сказати, що група оркестрових кобз спроможна передати різноманітні творчі наміри композитора чи оркеструвальника. Кобзи можуть виконувати всі види мелодичних побудов і супроводжувати їх своїми ж засобами.

Бандури. Група бандур має значні художньо-виразні можливості. На бандурі можна грати інтервалами, акордами, на ній легко виконуються гамоподібні і арпеджовані пасажі, різні форшлаги, морденти, часто застосовується прийом гліссандо.

Групі бандур в українському народному оркестрі притаманні такі функції: *виконання партій самостійного значення, виконання акомпанементу, імітація оркестрових голосів.*

Слід підкреслити, що бандури своїми технічними і виразними можливостями повністю відповідають усім вимогам оркестрової виконавської практики. Вони є «основним колоритним інструментом оркестру українських народних інструментів мішаного складу (Іванов, 1981, с. 77). Бандури значно збагачують темброву палітру оркестру, надаючи його звучанню специфічного народного колориту.

Цимбали. Цимбали належать до підгрупи струнно-ударних інструментів і мають досить широкі технічні й художньо-виразні можливості. «При грі на цимбалах технічних труднощів не існує. І швидка зміна нот у пасажі, і акордова техніка – все це виконується у будь-якому темпі з будь-якою силою звуку від піанісимо /pp/ до фортісимо /ff/ з усіма проміжними градаціями» (Гуцал, 1988, с. 37). Тембр нижнього регістру цимбалів пружний, округлий, середнього – густий, соковитий, високого – прозорий, світлий.

В народному оркестрі цимбали можуть виконувати такі функції: *виконання сольних партій, створення гармонічного фону та виконання акомпанементу, посилення динамічних наростань в оркестровому тутті, посилення звучання басового регістру та ін.*

Розглянемо тепер групу ударних інструментів.

Ударні інструменти в українському народному оркестрі відіграють таку ж важливу роль як в симфонічному чи духовому. За своїм тембром та висотою звуку вони не є однорідними: литаври і великий барабан дають низькі звуки, тарілки – середні /металеві, дзвінки/, бубон – високі /сухі/, трикутник – високі /дзвінки/. В народному оркестрі найбільш використовують такі ударні інструменти: литаври, великий барабан, малий барабан, бубон, трикутник і тарілки.

У виконавській практиці ці інструменти виконують три основні функції: ритмічну /для підкріплення чіткості й гостроти руху/, динамічну /для підкріплення кульмінаційних моментів/ та прикрашаючу /для колоритного забарвлення/.

Литаври. В оркестровій практиці використовують комплект з трьох литавр: великої, середньої та малої, які розподіляють свій загальний діапазон на нижній, середній і високий. В сімействі ударних інструментів литаври мають найширші динамічні можливості – від піанісимо /pp/ до форте-фортісимо /fff/. В оркестрі їх застосовують для виконання таких функцій: *підтримки основного гармонічного і ритмічного фундаменту,*

динамічних і кульмінаційних нарощувань, посилення звучання оркестру в тютті, виступу /рідко/ у ролі солюючого інструмента.

Великий барабан. Тембр великого барабана нагадує литавровий, але звук його не такий гучний і більш короткий. В грі на великому барабані може бути досягнута гучність у межах від піанісимо /pp/ до громоподібного фортісимо /ff/. В оркестровій грі його функція зводиться: *до підтримки динамічних кульмінацій, до підкреслення ритму, до використання його в колоритних епізодах.*

Малий барабан. Цьому інструменту властиві доволі широкі ритмічні можливості, а його звук при натягнутих на нижню мембрану струнах має характерну тріскучість. Динамічний діапазон малого барабана сягає від ледь чутного піанісимо /pp/ до яскравого фортісимо /ff/. Його художньо-виразні можливості можуть бути використані: *в колоритних епізодах, в підкресленні ритму, в підтримці динамічних кульмінацій, для сольного виконання.*

Бубон. На цьому інструменті виконують ритмічні малюнки будь-якої складності: окремі удари, ритмічні фігури, тремоло. Динамічний діапазон охоплює усі градації від найтоншого піанісимо /pp/ до яскравих ударів в нюансі фортісимо /ff/. В оркестровій грі функції бубона зводяться: *до підтримування темпоритму, до його використання в колоритних цілях, до створення яскравих динамічних ефектів.*

Трикутник. Звук трикутника прозорий, дзвінкий, має досить велику тривалість. В грі на інструменті використовують поодинокі удари, тремоло, різні види ритмічних фігур. В музичній практиці трикутник використовується як інструмент, що збагачує колоритним тембром високі звучності оркестру.

Тарілки. Динамічний діапазон тарілок сягає від піано-піанісимо /ppp/ до форте-фортісимо /fff/. Звук інструмента дзвінкий з характерним металевим відтінком. В оркестровій грі тарілки використовують з метою: *збагачення звучання оркестру шумовими ефектами, підкреслення кульмінаційних моментів.*

Узагальнюючи можна сказати, що група ударних інструментів надзвичайно збагачує оркестрову палітру своїми колористичними якостями. Однак користуватися ударними інструментами слід з великою обережністю та мірою, бо вони швидко стомлюють увагу слухача.

Висновки. Отже, український народний оркестр, хоча умовно і поділяється на три основні групи /духову, струнну і ударну/, все ж містить в собі ще й підгрупи, тобто окремі сімейства та інструменти. А це – різні тембри. В процесі виконавства вони взаємодіють між собою – чи контрастуючи, чи зливаючись, виділяючись, або слугуючи фоновим малюнком.

Така темброва взаємодія та різнорідна функціональність безперечно збагачує оркестрову фактуру звуковими фарбами і в цілому забезпечує барвистість й розмаїтість звучання всього інструментального колективу.

Перспективи подальших досліджень даної теми вбачаються в розробці більш глибокого дослідження художньо-виразних можливостей українського народного оркестру загалом, зокрема розкриття закономірностей, пов'язаних із взаємодією тембру і фактури як найбільш узагальненою формою вираження музичного змісту.

Список використаної літератури

- Марцинковський С. (1999) Інструментознавство. Рівне: РДГУ. С.54.
- Іванов П. (1981) Оркестр українських народних інструментів / П. Г. Іванов. – К.: Музична Україна. С. 62-77.
- Гуцал В. (1988) Інструментовка для оркестру українських народних інструментів / В.О. Гуцал. К.: Музична Україна. С. 29-37.
- Гуменюк А. (1967) Українські народні музичні інструменти. – К.: Наук. Думка. 241 с.
- Лисенко–Дністровський М., Марцинковський С., Турчин Г. (2012) Українське народне інструментознавство: Навчальний посібник. Херсон: Видавництво ХДУ. 127 с.
- Незовибатко О. (1966) Ознайомлення з народними музичними інструментами та організація інструментальних ансамблів. К.: Музична Україна. 88 с.
- Скляр І. (1968) Подарунок сопілкарям: Практичний посібник. К.: Мистецтво. 56 с.
- Черкаський Л.(2003) Українські народні музичні інструменти. К.: Техніка. 264 с.
- Пшеничний Д. (1980) Аранжування для народних інструментів. К.: Музична Україна. 117 с.

References

- Martsynkovskiy S. (1999) Instrumentoznavstvo [Instrumental science]. Rivne: RDHU. S. 54. [in Ukrainian].
- Ivanov P. (1981) Orkestr ukrainskykh narodnykh instrumentiv [Orchestra of Ukrainian folk instruments]. K.: Muzychna Ukraina. S. 62, 77. [in Ukrainian].
- Hutsal V. (1988) Instrumentovka dlia orkestru ukrainskykh narodnykh instrumentiv [Instrumentation for an orchestra of Ukrainian folk instruments]. K.: Muzychna Ukraina. S. 29, 37. [in Ukrainian].
- Humeniuk A. (1967) Ukrainski narodni muzychni instrument [Ukrainian folk musical instruments]. K.: Nauk. Dumka. 241 s. [in Ukrainian].
- Lysenko – Dnistrovskiy M., Martsynkovskiy S., Turchyn H. (2012) Ukrainske narodne instrumentoznavstvo: Navchalnyi posibnyk [Ukrainian Folk Instrumentology: Study Guide]. Kherson: Vydavnytstvo KhDU. 127 s. [in Ukrainian].
- Nezovybatko O. (1966) Oznaiomlennia z narodnymy muzychnymy instrumentamy ta orhanizatsiia instrumentalnykh ansambliiv [Familiarization with folk instruments and organization of instrumental ensembles]. K.: Muzychna Ukraina. 88 s. [in Ukrainian].
- Skliar I. (1968) Podarunok sopilkariiam: Praktychnyi posibnyk [A gift for pipers: A practical guide]. K.: Mystetstvo. 56 s. [in Ukrainian].
- Cherkaskiy L. (2003) Ukrainski narodni muzychni instrument [Ukrainian folk musical instruments]. K.: Tekhnika. 264 s. [in Ukrainian].
- Pshenychnyi D. (1980) Aranzhuvannia dlia narodnykh instrumentiv [Arrangement for folk instruments]. K.: Muzychna Ukraina. 117 s. [in Ukrainian].

Наукове видання

**МИСТЕЦЬКА ОСВІТА
ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ**

Збірник наукових праць

Випуск 10

Відповідальний за випуск
Сверлюк Ярослав Васильович

Технічний редактор
Віталій Власюк

*Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів,
висвітлені у збірнику.
За достовірність фактів, точність цитат та можливі помилки
повну відповідальність несуть автори опублікованих матеріалів.*

Підписано до друку 30.06.2023 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсет.
Гарнітура «Times». Друк офсет. Ум. друк. арк. 11,62. Наклад 100 пр. Зам. 50.
Видавництво «Волинські обереги».

33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;
e-mail: oberegi97@ukr.net

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.

Надруковано у друкарні видавництва «Волинські обереги».